

AURELIUS VICTOR DE CAESARIBUS, 41, 18

DE
CONSTANTIN C. PETOLESCU

(București)

Istoriografia modernă a atribuit împăratului Constantin cel Mare o intensă operă de construcții militare, menită să asigure trăinicie încercării sale de recucerire a unei părți din Dacia: construirea podului de peste Dunăre¹ și a cetății Sucidava², refacerea castrului roman de la Drobeta³, ridicarea cetății Daphne⁴.

Reanalizînd, într-un studiu recent⁵, izvoarele antice, V. Barbu arată că de fapt acestea nu fac nici o referire la două dintre actele atribuite împăratului⁶: astfel, ridicarea cetății de la Sucidava nu este în niciun fel amintită de vreun izvor⁷, iar refacerea castrului de la Drobeta i se atribuia datorită traducerii greșite a unui pasaj din opera lui Constantin Porfirogenetul⁸.

În același studiu, revalorificarea datelor arheologice și numismatice l-au dus pe V. Barbu la concluzia că, de fapt, cetatea Sucidava a fost cons-

¹ D. Tudor, *Oltenia romană*, ed. a III-a, București, 1968, p. 425—431; Idem, *Podurile romane de la Dunărea de jos*, București, 1971, p. 155—182.

² Idem, *Oltenia romană*, 1968, p. 432—449.

³ *Ibidem*, p. 449—451.

⁴ *Ibidem*, p. 451—452. Cf. însă P. Diaconu, *În căutarea Daphnei*, în *Pontica*, 4, 1971, p. 311—318.

⁵ V. Barbu, *Fortăreața romano-bizantină de la Sucidava în lumina cercetărilor din sectorul de sud-est*, în *SCIV*, 24 1973, 1, p. 27—55.

⁶ În ceea ce privește pe Procopius, el amintește în opera sa *De aedificiis*, IV, 7,7: „După ea e cetatea Transmarisca. În fața ei, pe celălalt țărm, împăratul Constantin construisese odinioară, cu multă grijă, fortăreața numită Daphne, socotind că nu va fi inutil să fie străjuit acolo fluviul de ambele părți“ (*Fontes historiae Daco-Romanae*, II, București, 1970, p. 468—469); dar Ammianus Marcellinus (XXVII, 6,2) localizează Daphne pe malul drept al Dunării. Vezi acum P. Diaconu, *op. cit.*

⁷ V. Barbu, *op. cit.*, p. 84.

⁸ *Ibidem*, notele 87—88.

truită la mijlocul secolului al III-lea, în timpul lui Gallienus⁹. La o concluzie asemănătoare ajunsese mai înainte și Radu Florescu, în privința refacerii castrului de la Drobeta¹⁰.

Primul dintre autorii antici care se referă la problemă, Aurelius Victor, scrie în opera sa *De Caesaribus*, 41, 18: *Pons per Danuvium ductus; castra castellaque pluribus locis commode posita* (Peste Dunăre s-a făcut pod; în mai multe locuri au fost ridicate în mod adecvat castre și castele)¹¹. Dar în *Libellus de vita et moribus Imperatorum*, 41, 13, același autor notează despre Constantin cel Mare doar: *Hic pontem in Danubio construxit* (Acesta a construit un pod peste Dunăre)¹². De asemenea, în scrierile autorilor bizantini (*Chronicon Paschale*, Theophanes Confessor, Cedrenus) se amintește numai de podul constantinian¹³.

Aurelius Victor se referă însă clar la două acte ale marelui împărat: *pons per Danuvium ductus — castra castellaque pluribus locis commode posita*. Cum scopul autorului a fost de a prezenta pe scurt viețile împăraților romani pînă la anul scrierii operei sale (360), nu i se poate imputa caracterul prea general al informației; valoarea ei crește însă prin faptul că vine de la un contemporan¹⁴.

Totuși, pasajul respectiv, deși reprodus în întregime, a fost folosit în istoriografia modernă numai cu ocazia prezentării podului¹⁵, altădată, ceea ce este mai grav, a fost redat trunchiat¹⁶.

Știrea transmisă de Aurelius Victor este confirmată și de către Procopius, care notează în scrierea sa *Despre zidiri*: „Căutînd să oprească trecerea Dunării de către barbarii care locuiau de cealaltă parte, împărații de odinioară au acoperit tot țărmul acestui fluviu cu fortificații, nu numai în dreapta fluviului, ci au zidit pe alocuri și în partea opusă orășele și cetăți“¹⁷; a se compara pasajul subliniat cu informația lui Aurelius Victor că în timpul lui Constantin cel Mare în mai multe locuri au fost ridicate în mod adecvat castre și castele.

⁹ *Ibidem*, p. 42 și urm.

¹⁰ R. Florescu, în *Apulum*, V, 1965, p. 586; idem, în *Revista Muzeelor*, 2, 1965 (nr. special), p. 435—436.

¹¹ *Fontes...*, II, p. 25.

¹² *Ibidem*, p. 27.

¹³ Cf. D. Tudor, *Podurile...*, p. 161 și urm.

¹⁴ Cf. însă, idem, *Oltenia romană*, 1968, p. 426: „Aurelius Victor (*De Caes.*, 41) și Cedrenus (*Chronographia*, ed. Bonn, p. 517) cunosc cu totul vag podul lui Constantin — ceea ce, după cele spuse mai sus, nu este adevărat în ceea ce privește pe Aurelius Victor.

¹⁵ Idem, *Podurile...*, p. 161; idem, *Oltenia romană*, 1968, p. 426. Cf. însă *Fontes...*, II, p. 25, nota 22.

¹⁶ V. Barbu, *op. cit.*, nota 84: „peste Dunăre s-a făcut pod“; autorul vrea astfel să demonstreze lipsa totală (!) a izvoarelor antice privitoare la activitatea constructivă a împăratului Constantin cel Mare la nordul Dunării.

¹⁷ *De aedificiis*, IV, 5, 2 (*Fontes...*, II, p. 461—463).

Așadar, în problema datării fortificațiilor romane tîrzii de pe limesul oltean al Dunării, trebuie avută în vedere informația, fie și generală, a lui Aurelius Victor¹⁸.

AVRELIUS VICTOR, DE CAESARIBUS, 41, 18

Résumé

L'auteur attire de nouveau l'attention sur un passage de l'oeuvre de l'historien *Aurelius Victor* (*De Caesaribus*, 41, 18), qui dit en ce qui concerne l'activité constructive de l'empereur Constantin le Grand au nord du Danube: *Pons per Danuvium; ductus; castra castellaque pluribus locis commode posita*; voir aussi Procope, *De aedificiis*, IV, 5, 2. Donc, les *castra* et *castella* situés sur la rive gauche du Danube, à l'ouest de Sucidava, ont été construits pendant le règne du grand empereur.

¹⁸ Despre aceste fortificații, D. Tudor, *Oltenia romană*, 1968, p. 264 și urm. („Castrele“ *passim*). Este însă complet nefondată afirmația lui V. Barbu, *op. cit.*, nota 83, care lasă a crede că *toate* fortificațiile de pe malul oltean al Dunării au fost construite sub Gallienus.